P10_TA(2025)0166

Ukrepi proti kitajskim omejitvam izvoza kritičnih surovin

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 10. julija 2025 o ukrepih proti kitajskim omejitvam izvoza kritičnih surovin (2025/2800(RSP))

(C/2026/1447)

Evropski parlament,

— ob upoštevanju svojih prejšnjih resolucij o Kitajski,

— ob upoštevanju vrha EU-Kitajska, ki naj bi potekal 24. in 25. julija 2025,

— ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1252 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. aprila 2024 o vzpostavitvi okvira za zagotavljanje zanesljive in trajnostne oskrbe s kritičnimi surovinami ter spremembi uredb (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 in (EU) 2019/1020 ([1]), znane tudi kot akt o kritičnih surovinah,

— ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1735 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o vzpostavitvi okvira ukrepov za krepitev ekosistema proizvodnje neto ničelnih tehnologij Evrope in spremembi Uredbe (EU) 2018/1724 ([2]) (akt o neto ničelni industriji),

— ob upoštevanju izjave voditeljev skupine G7 o akcijskem načrtu skupine G7 za kritične minerale,

— ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 26. februarja 2025 z naslovom Dogovor o čisti industriji: skupni načrt za konkurenčnost in razogljičenje (COM(2025)0085),

— ob upoštevanju partnerstev za čisto trgovino in naložbe, o katerih se EU pogaja, ter partnerstev EU na področju kritičnih surovin,

— ob upoštevanju skupnega sporočila Komisije in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko z dne 20. junija 2023 o evropski strategiji za gospodarsko varnost (JOIN(2023)0020) ter govorov predsednice Komisije Ursule von der Leyen v Evropskem političnem centru 30. marca 2023 in v Parlamentu 18. aprila 2023 o zmanjšanju tveganja,

— ob upoštevanju 13. strateškega dialoga med EU in Kitajsko, ki je potekal med podpredsednico Komisije/visoko predstavnico Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko Kajo Kallas in kitajskim zunanjim ministrom Wang Yijem v Bruslju 2. julija 2025,

— ob upoštevanju izjav predsednice Komisije Ursule von der Leyen na vrhu skupine G7 v Kananaskisu v Kanadi od 16. do 17. junija 2025,

— ob upoštevanju pravil Svetovne trgovinske organizacije (STO), zlasti načel nediskriminacije in preglednosti pri omejitvah izvoza,

— ob upoštevanju sklepov STO o reševanju sporov DS431, DS432 in DS433 o kitajskih omejitvah izvoza redkih zemelj,

— ob upoštevanju vodilnih načel OZN o podjetništvu in človekovih pravicah,

— ob upoštevanju člena 136(2) in (4) Poslovnika,

([1]) UL L, 2024/1252, 3.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj.
([2]) UL L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj.

A. ker je Kitajska 4. aprila 2025 uvedla omejitve izvoza za 7 izmed 17 elementov redke zemlje in za trajne magnete, ki se iz njih proizvajajo, pri čemer je uvedla sistem neavtomatičnega izdajanja uvoznih dovoljenj ter kot razlog navedla dvojno rabo in varnostne vidike; ker so na seznamu, za katerega veljajo omejitve, srednje težki in težki elementi redke zemlje (samarij, gadolinij, terbij, disprozij, lutecij, skandij in itrij);

B. ker so kritične surovine nenadomestljiv vhodni material za širok nabor industrijskih proizvodov in procesov, tudi v ključnih sektorjih, kot so čiste in digitalne tehnologije, zdravstvo in obramba; ker je zanesljiva in trajnostna oskrba s kritičnimi surovinami bistvena za doseganje podnebnih, digitalnih, konkurenčnih in obrambnih ciljev Unije;

C. ker se je obseg izvoza po poročilih zmanjšal celo za 80 %, kar je zelo prizadelo več sektorjev, med drugim elektroniko in potrošniško tehnologijo, zeleno energijo in obnovljive vire energije, avtomobilsko, letalsko in vesoljsko industrijo ter zdravstvo;

D. ker se odvisnost EU od Kitajske na področju kritičnih surovin stalno povečuje, v najboljšem primeru pa vztrajno ostaja velika; ker je svetovna dobavna veriga redkozemeljskih elementov močno skoncentrirana na Kitajskem, ki nadzoruje približno 75 % rudarske proizvodnje in 85 % predelovalnih zmogljivosti ter več kot 95 % v primeru nekaterih redkozemeljskih elementov, kot so terbij, itrij in disprozij; ker je EU pri oskrbi s kritičnimi surovinami še vedno preveč odvisna od držav nečlanic, pri dobavi težkih redkozemeljskih elementov pa je skoraj povsem odvisna od Kitajske; ker uvoz iz Kitajske pokriva 98 % povpraševanja EU po trajnih magnetih in 92 % povpraševanja po magnetih iz neodima (NdFeB);

E. ker je Kitajska močno povečala svojo prevlado v svetovnem rudarstvu, predelavi in rafiniranju kritičnih surovin in vmesnih proizvodov, s čimer je ustvarila strateško odvisnost v ključnih vrednostnih verigah, ki jo je včasih namerno izkoriščala prek omejevalnih trgovinskih ukrepov; ker je leta 2010 omejila izvoz redkozemeljskih elementov zaradi ozemeljskega spora z Japonsko, pritožbeni organ pa je to omejitev razglasil za nezdružljivo s pravili STO; ker je uvedla tudi obsežene omejitve izvoza surovih mineralov, ki jih je EU uvrstila med strateške in/ali kritične, in sicer 1. avgusta 2023 za galij in germanij, decembra 2023 za grafit, 15. septembra 2024 za antimonove izdelke, 4. februarja 2025 za volfram in bizmut ter 17. aprila 2025 za skandij;

F. ker so te izvozne omejitve povzročile hude motnje v industriji v EU, tudi avtomobilski, saj je bilo maja 2025 začasno ustavljenih kar 17 proizvodnih linij; ker bi lahko motnje prizadele številne sektorje, kot so zdravstvo, vesolje, obramba, vključno z bojnimi letali, fregatami, brezpilotnimi letali in natančno vodenimi oborožitvenimi sistemi, vetrne turbine in baterije, pa tudi zeleni in digitalni prehod na splošno;

G. ker kitajski postopek izdajanja dovoljenj od prosilcev zahteva, da kitajskim oblastem razkrijejo občutljive informacije, kar je poseganje v poslovne skrivnosti; ker kitajski posodobljeni okvir za nadzor izvoza iz decembra 2024 kitajskemu ministrstvu za trgovino, državnemu svetu in osrednji vojaški komisiji daje več diskrecijskih pooblastil, da za blago, ki ni uradno navedeno kot blago z dvojno rabo, uvedejo nadzor izvoza; ker ti novi predpisi vključujejo ukrepe, ki se uporabljajo ekstrateritorialno;

H. ker EU sicer izvaja nadzor izvoza nekaterih vrst kritičnih in naprednih materialov, vendar se ta nadzor očitno osredotoča na vrste materialov z natančnimi tehničnimi parametri v zvezi z uporabo za posebne vojaške namene, ne vpliva na trgovino s komercialnimi neobčutljivimi izdelki in predstavlja le majhen delež celotnega izvoza zadevnih materialov;

I. ker Kitajska namerno izvaja strategijo nelojalnega zniževanja cen na svetovnem trgu, domačega trga pa ne odpre, kar koristi predvsem podjetjem v državni lasti, hkrati pa podeljuje visoke subvencije, kar povzroča znatno izkrivljanje svetovne konkurence in ogroža nedavno sprožena prizadevanja EU in držav članic, da bi preostale rudarske sektorje v EU ohranile pri življenju;

J. ker je EU aprila 2024 akt o kritičnih surovinah sprejela kot izhodišče za povečanje odpornosti in avtonomije oskrbe EU s kritičnimi in strateškimi surovinami; ker ta akt ureja tako ponudbo kot povpraševanje, med drugim s proizvodnimi cilji, učinkovito rabo virov, da bi zmanjšali porabo, in nadomeščanjem strateških surovin; ker je v središču akta o kritičnih surovinah krožnost, tako da naj bi do leta 2030 z recikliranjem pokrili 25 % potreb Unije po strateških surovinah, vsebuje pa tudi cilj za recikliranje bistveno večjih količin strateških surovin iz odpadkov, med drugim za trajne magnete;

K. ker bo bližnji vrh EU-Kitajska priložnost za dialog, pa tudi za odločno nasprotovanje prisili;

L. ker Kitajska še ni odpravila sankcij proti nekdanjemu poslancu Evropskega parlamenta, poslancem parlamentov držav članic in evropskim možganskim trustom;

1. odločno obsoja odločitev Kitajske, da bo uvedla omejitve za izvoz redkozemeljskih elementov, kar je ustavilo izvoz in povzročilo velike motnje v dobavnih verigah, bistvenih za proizvajalce avtomobilov in obrambnih proizvodov, polprevodniška podjetja, zelene tehnologije, uporabo v zdravstvene namene in številne druge sektorje v EU in po svetu; meni, da so ukrepi Kitajske neupravičeni in namenjeni prisili, izkoriščajo pa izredni vpliv, ki ga ta država ima zaradi skoraj monopolnega položaja na svetovnem trgu;

2. meni, da Kitajska te izvozne omejitve uporablja za utrditev svojega pogajalskega položaja; poudarja, da mora EU odločno zavrniti vse poskuse Kitajske, da bi te omejitve uporabila za izsiljevanje pri drugih trgovinskih ovirah, in meni, da bi morebitno popuščanje Kitajski v zvezi s tem škodovalo zmožnosti EU, da se zaščiti pred sedanjo in prihodnjo prisilo;

3. poudarja, da je treba na bližnjem vrhu EU-Kitajska izraziti zaskrbljenost zaradi kitajskih izvoznih omejitev za redkozemeljske elemente in tudi širših posledic teh omejitev za svetovne dobavne verige; je prepričan, da bi moral biti nadzor nad izvozom del multilateralnega pristopa, ki naj bi zaščitil mednarodno varnost in zagotovil enake konkurenčne pogoje na svetovni ravni, vztraja, da mora biti enostranski nadzor omejen na nujno potrebne ukrepe zaradi državne varnosti s preglednimi in jasno opredeljenimi pravili, zato opozarja, da je kitajsko ravnanje v nasprotju z multilateralnimi pravili in prakso, ter poziva Komisijo in države članice, naj zavzamejo enotno in trdno stališče, skušajo skupaj s Kitajsko poiskati strukturno rešitev in nadaljujejo dialog s to državo;

4. poziva kitajske oblasti, naj sprejmejo oprijemljive ukrepe na podlagi svojega predloga in v celoti odpravijo izvozne omejitve; je seznanjen, da so kitajske oblasti medtem predlagale vzpostavitev tako imenovanih zelenih pasov, ki bodo poenostavili postopke za evropska podjetja;

5. poudarja, da mora EU nujno povečati svoj strateški vpliv in postati še bolj nepogrešljiva, tako da opredeli, operacionalizira in utrdi področja, kjer ima ključne prednosti pred Kitajsko pri osnovnih dobrinah in tehnologijah, da bi izboljšala svojo strateško avtonomijo, ali pa v skladu s pravom EU in mednarodnim trgovinskim pravom omeji dostop do svojega notranjega trga za tvegane kitajske proizvajalce;

6. meni, da Kitajska z ukrepi neupravičeno izrablja svoje dobavne verige za kritične surovine, zaradi česar je postala nezanesljiv vir vhodnih surovin v kritičnih sektorjih ter ogroža gospodarske in ključne varnostne interese Unije;

7. je zelo zaskrbljen zaradi zahtev kitajskih oblasti, da morajo tisti, ki zaprosijo za izvozna dovoljenja, razkriti občutljive podatke, pa tudi zaradi precejšnjega povezanega tveganja, da bi uhajali tehnološki podatki iz vrednostne verige obrambne industrije in tajne informacije o državni varnosti, ter poudarja, da bi se to lahko izrabilo za prisilo v prihodnosti; meni, da je bistveno, da Komisija in države članice v skladu z evropsko strategijo za gospodarsko varnost ocenijo varnostne posledice razkritja teh podatkov in jih ublažijo;

8. poziva Komisijo in države članice, naj pospešijo izvajanje akta o kritičnih surovinah; poudarja, da imajo za hitro in učinkovito izvajanje tega akta pomembno vlogo Evropski odbor za kritične surovine in njegove podskupine; opozarja na jasne in ambiciozne cilje, določene v aktu o kritičnih surovinah, glede povečanja zmogljivosti EU za pridobivanje, predelavo in recikliranje kritičnih surovin na domačem trgu do leta 2030; opozarja na izbor prvih 60 strateških projektov na podlagi akta o kritičnih surovinah;

9. obžaluje, da akta o kritičnih surovinah ni spremljal namenski proračun EU, čeprav je pomanjkanje sredstev glavno ozko grlo; poudarja, da je treba nujno zagotoviti naložbe v strateške projekte, odobrene na podlagi akta o kritičnih surovinah, in v druge projekte za hitrejše pridobivanje, rafiniranje, predelavo in recikliranje, ki bodo zmanjšali tveganje odvisnosti od Kitajske in prispevali k uresničitvi ciljev iz akta o kritičnih surovinah; poziva Komisijo, naj nameni dodatno podporo EU za diverzifikacijo oskrbe z redkozemeljskimi elementi in kritičnimi surovinami ter poskrbi, da bo v prihodnjem večletnem finančnem okviru proračunska vrstica za naložbe v pridobivanje, predelavo, krožnost, raziskave in inovacije, tudi za nadomestitev kritičnih surovin;

10. opozarja, da EU potrebuje domači rudarski sektor in da mora znova vzpostaviti predelovalne zmogljivosti; poudarja, da je povečanje učinkovitosti rabe virov s tehnološkimi inovacijami eden od ciljev akta o kritičnih surovinah; opozarja na potencial recikliranja in urbanega rudarjenja, ki lahko kratkoročno omilita težave pri dobavi, in poziva Komisijo, naj nemudoma sprejme ukrepe, da bi izboljšala zbiranje in zadrževanje redkozemeljskih elementov na notranjem trgu;

11. poudarja, da je treba zagotoviti dolgoročno poslovno upravičenost in vzdržnost naložb v vrednostne verige kritičnih surovin, tudi s finančno podporo, kot so spodnje cenovne meje, podporo pri odjemu in strateškimi zalogami; poziva države članice, naj od velikih podjetij, ki razvijajo tehnologije za strateške sektorje, zahtevajo, da se ustrezno in redno pripravljajo na tveganja in izvajajo blažitvene ukrepe za primer motenj v dobavi, tudi s kopičenjem zalog;

12. poziva Komisijo, naj skupaj z državami članicami oceni minimalno raven strateških zalog redkozemeljskih elementov v EU, ki so razvrščeni kot strateške surovine (neodim, prazeodim, terbij, disprozij, gadolinij, samarij in cerij), in ustrezno končno uporabo, med drugim v obrambni industriji, ter naj o tem poroča Parlamentu;

13. poleg tega poziva k večji pripravljenosti za sklepanje partnerstev za čisto trgovino in naložbe ter bilateralnih strateških partnerstev na področju surovin, ki bodo temeljila na partnerstvih, ki bodo resnično koristila vsem partnerjem ter izpolnjevala visoke standarde trajnostnosti in človekovih pravic; vztraja, da je treba preiti na zavezujoče sporazume o kritičnih surovinah, da bi dosegli dolgoročno zanesljivo oskrbo v EU, povečali transparentnost in Parlamentu zagotovili nadzorne pristojnosti; poudarja, da so prostotrgovinski sporazumi in pobuda Global Gateway pomembni za lažji dostop do kritičnih surovin;

14. spodbuja uporabo preferencialnih klavzul za nabavo redkozemeljskih elementov od dobaviteljev EU in zaupanja vrednih partnerjev v ustrezni zakonodaji o javnih naročilih; poziva k boljšemu usklajevanju s podobno mislečimi mednarodnimi partnerji, zlasti v skupini G7 in Natu, ter z japonsko organizacijo za kovine in energetsko varnost, da bi izboljšali prenos znanja, uskladili zanesljivost dobavnih verig, skupne naložbe in strategije ustvarjanja zalog ter oblikovali standarde o zaupanja vrednih virih za strateške sektorje in projekte;

15. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje Svetu, Komisiji, podpredsednici Komisije/visoki predstavnici Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, vladam in parlamentom držav članic ter vladi in parlamentu Ljudske republike Kitajske.